

บทคัดย่อวิทยานิพนธ์

ชื่อเรื่อง ขบวนการเคลื่อนไหวของเกษตรกร : ศึกษาเฉพาะกรณีสมาชิกเกษตรกรภาคอีสาน (สกอ.) จังหวัดมหาสารคาม

ผู้วิจัย นายสุพจน์ อัครพรหมณ์ **ปริญญา** ศศ.ม. (สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา)

กรรมการที่ปรึกษา ผศ.เรืองยศ จันทรสยามารถ ประธานกรรมการ
 ดร.อดุลยศักดิ์ สุนทรโรจน์ กรรมการ
 อาจารย์ทองใบ ทองเป่าดี กรรมการ

สถาบันราชภัฏมหาสารคาม 2544

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาค้นคว้าขบวนการเคลื่อนไหวของเกษตรกร โดยเฉพาะสมาชิกเกษตรกรภาคอีสาน ในจังหวัดมหาสารคาม ศึกษาประวัติความเป็นมาและขบวนการเคลื่อนไหว ปัญหาข้อเรียกร้องที่เกษตรกรได้นำเสนอต่อภาครัฐตามกลุ่มพื้นที่ปัญหา ผู้ให้ข้อมูลคือแกนนำเกษตรกร เกษตรกร เจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ขององค์กรพัฒนาเอกชน ภาคอีสาน (NGOs) รวมทั้งสิ้นจำนวน 71 คน ผลการศึกษาปรากฏดังนี้

ประวัติความเป็นมาของเกษตรกรภาคอีสานเกิดจากการรวมกลุ่มของเกษตรกร เพื่อเรียกร้องต่อภาครัฐให้แก้ไขปัญหาของตนเอง โดยเฉพาะ 9 ปัญหาคือ

1. โครงการหมอนไหม
2. โครงการไผ่ตง
3. โครงการวัวอีสานเขียว
4. โครงการมะม่วงหิมพานต์
5. ปัญหาป่าไม้และที่ดิน
6. ปัญหาเขื่อน
7. ปัญหาราคาผลผลิต
8. ปัญหาสิ่งแวดล้อม
9. ปัญหากฎหมายไม่เป็นธรรม

ใน 4 โครงการแรกนั้นเกิดจากการที่รัฐส่งเสริมให้เกษตรกรดำเนินการแล้วล้มเหลว เกิดปัญหาหนี้สินกับเกษตรกร และในอีก 5 ปัญหาเกิดจากนโยบายของรัฐรวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้องบางฉบับส่งผลกระทบต่อเกษตรกรและสร้างความเดือดร้อนให้กับเกษตรกร

สำหรับขบวนการเคลื่อนไหวของสมาชิกเกษตรกรภาคอีสาน (สกอ.) เกิดจากกลไกที่เกี่ยวข้อง 2 ส่วน คือส่วนที่เป็นกลไกภายในและส่วนที่เป็นกลไกภายนอกของ สกอ.

กลไกภายใน สกอ. มีองค์ประกอบ 4 ส่วน ได้แก่ ความเป็นมาและสภาพทั่วไปของ สกอ. สภาพเศรษฐกิจของสมาชิก สกอ. ความสัมพันธ์ของสมาชิกภายใน สกอ. และชุมชน ลักษณะวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของสมาชิก

กลไกภายนอกของ สกอ. พิจารณา 3 ส่วน คือกฎหมายและนโยบายรัฐ หน่วยงานองค์กรพัฒนาเอกชน นอกจากนี้ยังต้องมีปัจจัยที่ต้องกล่าวถึงคือ แนวคิดในการมีส่วนร่วมของประชาชน (People's Participation) อันเป็นขบวนการของคนในกลุ่มและชุมชนเป็นหลัก ที่ทำให้มีการเคลื่อนไหว ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และร่วมดำเนินการ การเสริมระบบแรงจูงใจ ได้แก่ สิ่งที่กระตุ้นให้ชุมชน สมาชิก สกอ. เข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรมการเคลื่อนไหวของ สกอ. โดยมีแรงจูงใจ 2 ส่วนคือ 1) แรงจูงใจภายนอก ซึ่งมีทั้งแรงจูงใจที่มีค่าเศรษฐกิจ เช่น ความต้องการที่ดินทำกิน การปลดปล่อยหนี้สิน ความต้องการความมั่นคงในชีวิต เป็นต้น หรืออาจเป็นแรงจูงใจที่ไม่มีค่าทางเศรษฐกิจ เช่น ค่ายก๋วยเตี๋ยว การฝึกอบรม ตำแหน่ง เป็นต้น 2) แรงจูงใจภายใน ได้แก่ ปัญหาความต้องการ ความเดือดร้อน ความรัก และ ห่วงแห่งทรัพยากรธรรมชาติ ความรู้สึกเป็นเจ้าของ เป็นต้น

อาจกล่าวได้ว่า ขบวนการเคลื่อนไหวของ สกอ. เกิดขึ้นเนื่องมาจากมีกลไกที่เกื้อกูลต่อกันระหว่างกลไกที่เกิดจากกฎหมายและนโยบายของรัฐ โดยมีเจ้าหน้าที่และหน่วยงานของภาครัฐในฐานะผู้นำเอากฎหมาย และนโยบายของรัฐมาแปรให้เกิดผลในทางปฏิบัติ ที่มีส่วนในการประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐด้วยกัน และระหว่างหน่วยงานของรัฐกับตัวแทนเกษตรกร มีการจัดโครงสร้างส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการกำหนดขั้นตอนวิธีการเข้าไปมีส่วนร่วมให้การสนับสนุน มีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาเกษตรกร ที่ไม่สามารถสนองความต้องการหรือแก้ไขปัญหาของเกษตรกรได้ นอกจากการดำเนินการของกลไกที่เป็นกลไกของภาครัฐแล้ว การเข้ามามีส่วนร่วมขององค์กรพัฒนาเอกชน ถือว่ามีส่วนสำคัญที่ทำให้การเคลื่อนไหวของเกษตรกรเป็นไปอย่างต่อเนื่อง โดยเข้าไปมีบทบาทประสานงานระหว่างคนในชุมชนสมาชิก สกอ.กับผู้นำ สกอ. การเข้ามามีส่วนร่วมในขบวนการเคลื่อนไหวของ สกอ. ตลอดจนการได้มีส่วนในการสนับสนุน และการแก้ไขปัญหาในการเคลื่อนไหวและปัญหาของเกษตรกร ดังนั้นทั้งกฎหมาย นโยบายของรัฐ หน่วยงานภาครัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ และองค์กรเอกชน จึงถือได้ว่าเป็นกลไกภายนอกที่เกื้อกูล สนับสนุน และมีความสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อขบวนการเคลื่อนไหวของ สกอ.

ดังนั้นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความเคลื่อนไหวของ สกอ. มาจากกลไก 2 ส่วนได้แก่ กลไกภายนอกและกลไกภายใน สกอ. ซึ่งกลไกเหล่านี้มีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวของ สกอ. ที่ช่วยสร้างกลไก สร้างความเสมอภาค การยอมรับ การสร้างกฎเกณฑ์ร่วม การเคลื่อนไหว การมีส่วนร่วมของสมาชิก การร่วมรับผลประโยชน์ของสมาชิกเกษตรกร เป็นต้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

**TITLE : Peasant Farmer's Movement : The Case Study of the Northeastern
Farmer's Assembly Mahasarakham province**

AUTHOR : Mr. Supot Akkapram   **DEGREE : M.A. (Social Science for
Development)**

ADVISORS : Assis Pro Ruangyos Chantarasmart   **(Chairman)**
Dr. Adulyasak Sunthornroj   **(Committee)**
Acharn Thongbai Thongpao   **(Committee)**

RAJABHAT MAHASARAKHAM INSTITUTE 2001

ABSTRACT

This thesis aims to study and research the movement of farmers, focussing on the case of Esarn Farmers Assembly in Mahasarakham Province. The thesis studied the history and the development of the assembly, the various issues which the farmers submitted to the government sector with a demand for resolution. Our 71 informants included the leadership of the farmers, the farmers, government officials, and officials of non – governmental organizations (NGOs). The findings of the research are as follows.

Historically, the Esarn farmers movement was born out of the coming together of farmer in Esarn to demand that the government solve the following nine clusters of their problems:

1. The silk project,
2. The “phaitong” bamboo project,
3. The “Esarn Kaiw” ox project,
4. The eashew nuts project,
5. The problems related to forestry and land,
6. The irrigation dam problems,
7. The problems of low price for their produce,
8. The problems of environment, and

9. The problems of unjust laws.

The first four items refer to the projects initiated and promoted by the government but once they were undertaken by the farmers the projects failed, causing the farmers to be indebted. The other five problems were caused by the policies of the government as well as by some related laws which, together, resulted in the sufferings of the farmers.

The movement of the Esarn Farmers Assembly was born out of two interrelated mechanisms: the one internal to the Assembly and the other external to it.

The internal mechanism of the Assembly consists of four parts: the history and the general condition of the Assembly, the economic condition of members of the Assembly, the relations of the Assembly members to the community, and the characteristics of life and culture of the members.

The mechanism external to the Assembly consists of three parts: laws and governmental policies, non-governmental organizations and the concept of the people's participation.

People's participation is vital to the movement of the group's members. It is the principle which guarantees that each member has the right to express his views and take part in the action, the enforcement of motivation, extrinsic as well as intrinsic. Extrinsic motivation includes economic incentive such as the needs for cultivation land the relief from indebtedness, and the needs for life security; and non-economic incentives such as praises and compliments, training and position. Intrinsic motivation refers to basic human needs, sufferings, love and concern for natural resources and a sense of belongings. Besides, the principle of people's participation regard that common rules in the movement of the Assembly must be worked out together, every member participating in all processes on the basis of quality and mutual acceptance.

It may be said that the movement of the Esarn Farmers Assembly came into being because of the mutually dependent mechanisms which, in turn, resulted from the laws and government policies. That is to say, government officials and agencies, when they put laws and policies into practice, coordinated their work among government agencies as well as between government agencies and representatives of the farmers in creating relevant official

structures as well as methods and procedures to support or to solve problems of the farmers who could not meet their own needs or who could not solve their own problems. In addition to the workings of the government organizations, the involvement of the non-governmental organizations played a very important part in the continuing movements of the farmers, linking people in the communities members of the Esarn Assembly of Farmers, and leader of the Assembly. The NGOs themselves also took part and provided support in the work of the Assembly as well as assisted in solving some problems of the movement and problems of the farmers. Therefore, it can be concluded that laws, state policies, state agencies, government officials and non-governmental organizations are all contributive mechanisms, supporting and relating, directly and indirectly to the movements of the Esarn Farmers Assembly.

It can be said that the mechanisms concerning the movements of the Esarn Farmers Assembly came from two parts: the on internal and the other external to the Assembly. These mechanisms played important part in the making of the Esarn Farmers Assembly, contributing to the creation of further mechanisms. equality, acceptance, common rules, movements, participation and benefits of the farmer member of the Assembly.